

MŰSZAKI LEÍRÁS

PÉCS – URÁNVÁROS

FŐTERÉNEK ÉS KAPCSOLÓDÓ KÖZTERÜLETEINEK TERVEZÉSE

2007. november

1. Történeti kitekintés

Uránváros megítéléséhez elengedhetetlen, hogy kitérjünk kialakulásának körülményeire. A területen eredetileg repülőtér helyezkedett el, majd annak felszámolása után, az uránbányák megnyitása következtében a városban letelepedni kívánók számára külön lakónegyedet alakítottak itt ki. A tervezés 1955-ben kezdődött, 1956. októberében már átadásra kerültek az első épületek. Egyedi irányelvek valósulhattak meg, mivel az építészek szinte szabad kezet kaptak. Ennek eredményeképpen egy emberközpontú, áttekinthető, hangulatos, parkokkal és nagy kiterjedésű zöldfelületekkel tagolt városrész alakult ki.

A kor szellemisége negatív hatásokat is eredményezett. A lakásokat nem méretezték aktív használatra, a konyhák és fürdők kicsik. A tömegközlekedés központi szerepe miatt kevés parkolóhelyet alakítottak ki, melynek következtében napjainkban komoly gondot jelent a parkolás.

2. Problémafelvetés

2010-ben Pécs lesz Európa Kulturális fővárosa, ezzel összefüggésben Uránváros központi területének fejlesztésére is sor kerül. A terület egészségügyi, közoktatási és kereskedelmi ellátottsága kezdetektől fogva jó. A szolgáltatások helyi jelentősége az utóbbi években, a város szívében épült bevásárlóközpontok építése következtében azonban visszaesett.

A házak mára elöregedtek, állaguk megromlott. Ez a jelenség jellemző a lakosságra is, sok az idős, beteg, nyugdíjas ember, akik nem tudnak áldozni az épületek felújítására.

A közelmúltban történt változások a szórakozási lehetőségek eltűnését is eredményezték. A szabadtéri tevékenységek, sportolási lehetőségek szinte teljesen hiányoznak. A fiataloknak nincsenek találkozóhelyeik, a társasági lét, az aktív közösségi élet kiszorult Uránváros központi területéről.

A tervezési terület épületei, térrészei és zöldfelületei nem állnak egymással kapcsolatban, nincsenek hangsúlyok, hiányzik a kohéziós erő, amely szervezeti egységgé kovácsolná azokat. A meglévő tereknek nincs funkciója, csak közlekedési

felületként működnek, valamint az épített környezettel való harmónia teljes hiánya jellemző rájuk. A terek jelenleg nem alkalmasak hosszabb idejű használatra,ingerszegények, nem tartalmaznak esztétikus vizuális elemeket. Az épületeknek nincs tere, a homlokzatok elvesznek a fák lombjai között, nem alakul ki a térélmény, amely kellemessé teszi az ott tartózkodást. Nincs lehetőség közösségi tevékenységek, programok lebonyolítására, az emberek nem használják aktívan saját környezetüket.

A lakosság összetétele megváltozott, sok az idős, kevés az aktív fiatal. Nincs lehetőség a szabadidő helyben történő értelmes eltöltésére, hiányoznak a találkozóhelyek, nincs motivációs erő, ami az embereket az utcákon, a köztereken

A tervezési terület jelenlegi állapotának ismertetés és a problémák felvetése során észak-déli irányban haladva történik. Az *Ybl Miklós utcát* rendezetlen összhatás jellemzi (kukatárolók, töredezett burkolatok, közműkiállások stb.), a meglévő beállt faállomány túlbujánzott, helyenként a fák túl közel állnak egymáshoz, ezáltal az összezáródott lombkoronaszint sötét, nyomasztó hangulatot kölcsönöz az utcának. A lakóépületek között földszintes kereskedelmi szolgáltató létesítmények alakultak, amelyek nem indukálják az épületek közötti zöldfelületek aktív használatát.

A *posta és az „U” alaprajzú* épület közötti utcaszakasz rátelepedett az utca jobb oldalára – a posta és a Mecsek Áruház épületére –, ezáltal nem biztosított az épülettömegeknek megfelelő térrész, így az épületek előtti keskeny járda kizárólag átmenő forgalmat bonyolít le. Külön problémát okoz, hogy a buszmegálló és a posta bejárata között nincs elegendő hely a gyalogos közlekedésre. Rendezetlen a posta bejárata és környezete, számtalan zavaró elem csúfítja ezt az utca szakaszt (telefonfülkék, lépcsők, rámpa, növényfelületek). Az ellenkező oldalon ezzel szemben a 11 méteres járda indokolatlanul nagy, funkció nélküli burkolatot eredményez.

Az *Uránbányász tér* két izolált térrészből áll: a Mecsek Áruház előtti, valamint a 17 emeletes épület előtti térrészből. A Mecsek Áruház előtti területet egy nagyvonalú lépcső tagolja további két egységre. A lenti térszint a sűrűn, raszterbe telepített nagyra nőtt platánfák uralják.

A toronyház előtti térrész burkolata túlzottan vegyes képet mutat. A tervezési terület ezen részén jelentek meg magasabb színvonalú szolgáltató egységek, amelyek a tér rendezetlenségéből adódóan nem eredményeznek megfelelő kihasználtságot.

A Szilárd Leó parkban található funkciók (parkoló, sportpálya, játszótér, rekreációs célú zöldfelület stb.) térbeli elhelyezkedése és színvonala nem méltó egy rendezett városi környezethez. A park jelenlegi állapotában nem képvisel jelentős vonzerőt, habár növényállománya nagy fajgazdagságot mutat, korbéli összetétele változatos, jelentős dendrológiai értékű.

A tervezési terület alapvetően sok jó adottsággal rendelkezik, mind a növényállomány, mind a téralakítási lehetőségek tekintetében. Az épületállomány felújításra szorul, sok a vizuálisan zavaró tényező. A mai napig nem fogalmazódott meg egy konkrét fejlesztési irányvonal, amelynek mentén a városrész újra élhetővé és „élővé” válhatna.

3. Konceptió

A tervezési folyamat során Uránváros társadalmi, gazdasági, kulturális és környezeti potenciálja növekedési feltételeinek megteremtése volt a cél. Az épített és természeti környezet rendezése életszínvonalbeli fejlődést generál a közvetlen lakókörnyezetben, melynek következtében színvonalas szolgáltatások telepedhetnek meg a területen tovább gerjesztve a többszintű fejlődést. A térképzési koncepciónk célja volt továbbá, olyan önmagukban is teljes értékű teresedések létrehozása, amelyek lehetőséget teremtenek a kulturális élet köztereken való megjelenésének, illetve megélésének. Nem erőszakoltuk meg konkrét funkcióval ezeket a közösségi helyeket, csak lehetőséget biztosítottunk a különböző szabadidős és kulturális tevékenységeknek. A városi tér megtapasztalása, a rajtuk való áthaladás során szerzett vizuális élmények révén az egyén részévé és szervezőjévé válik saját városi életterének.

A városrész kulturális fejlesztése és megfelelő rangra emelése együttes érdeke az itt lakóknak és a város vezetésének is. Uránváros a szocializmus kulturális örökségének egyik legszebb, legjobban megvalósult európai példája. Megőrzése és bemutatása Pécs életében is kulcsszerepet játszhat, ehhez azonban szükség van a környezet megfelelő stílusú rendezésére. Az általunk képviselt szemléletben a szocreál stílus egyszerűsége és a modern minimalizmus nagyvonalúsága egymással karöltve teljesebben ki a téralakításban és adják meg az alapstílust

3.1. Tervezési alapelvek

- A szerkezeti egységek között a kohézió megteremtése, az elemek felfűzése egy központi tengelyre.
- Irányultságok, hangsúlyok megteremtése, térképzés.
- Az épületek és közvetlen környezetük közötti harmónia kialakítása.
- A kisebb-nagyobb közterek megtöltése funkciókkal.
- Színteret biztosítani a közösségi létnek, egyéni és közösségi élményekkel átítatott helyek tervezésével, melyek alkalmasak a személyes és közösségi identitások kifejezésére, ezáltal az érzelmi kötődés kialakulására.
- Lehetőséget és helyet biztosítani a dinamikusan változó kulturális életnek, hogy Uránváros is szervesen bekapcsolódhasson, Pécs Európa Kulturális Fővárosává való átalakulásába.
- Az Uránbányász tér központi szerepének kihangsúlyozása, nagyvonalú, elegáns és tagolt főter tervezésével.
- A Szilárd Leó park funkcionális újraértelmezése, rekreációs tevékenységek kialakítása minden korosztály számára.
- Meglévő növényállomány tagolása, fasorok rendezése.

3.2. Funkcióanalízis

A téralakítás fő irányultsága a Nendtvich Andor utca felől indul az Ybl Miklós utca vonalában a Szilárd Leó park felé. A tér folyamatosan nyílik, az intim térrészletektől indulva haladunk a letisztult sétányon keresztül a megújult Uránbányász térre, ahol a zárt térfalak megnyitásával rálátást biztosítottunk az épületekre, ezáltal kialakult egy jól tagolható központi teresedés.

A tervezési területet négy funkcionális egységre osztottuk, melyek tematikusan egymásból következnek, egymástól elkülönülnek, de egymással harmonizálnak. Ezek a következők: Pihenőterek; Sétány; Uránbányász tér; Szilárd Leó park.

A kialakított térszerkezetbe új funkciókat helyezünk, amelyek élettellel töltik meg a tereket. A korábbi kereskedelmi funkció helyett az Ybl Miklós utcában lévő a

földszintes épületekben és a Mecsek Áruház melletti épületben, az Uránbányász téren vendéglátóipari egységek kialakítását javasoljuk.

Ezen funkció megjelenésével és bővítésével a terület látogatottságát és igénybevételét kívánjuk növelni.

Koncepciónk lényege a funkciók tekintetében egymás erősítése, vendéglátóipari egységek és a közterületi kiállítóhelyek összehangolása.

A pihenőterektől a Szilárd Leó parkban található szoborkertig folyamatosan lehetőséget biztosítunk időszakos kiállítások (ideiglenes képző- és iparművészeti, történeti ill. bármilyen kulturális vagy önszerveződő művészeti kiállítás) lebonyolítására.

4. Forgalomtechnika

4. 1. Meglévő állapot

A tervezési terület az Ybl Miklós utca és a Szilárd Leó park, illetve ezek környezete.

Az Ybl Miklós utca lakóutca funkciót tölt be az Építők útja kereszteződéséig, ettől a csomóponttól helyi járatú buszközlekedés kapcsolódik a forgalmi funkciókhoz.

Jelenleg a buszmegálló a posta előtt buszöbölben elhelyezve található, mellette 2x1 forgalmi sáv halad. A téren egy felsőbbrendű útba torkollik az utca, itt egy viszonylag rendezetlen csomópont található.

4. 2. Tervezett állapot

A tervezés első fázisában az úttengelyt a parkban található emlékműhöz igazítottuk, ennek megfelelően változott az út szegélye is. Ezáltal nagyobb hely állhat rendelkezésre a Mecsek Áruház felőli oldalon, nagyobb közlekedési felületet teremtve a gyalogosok számára.

A szegélyáthelyezés következménye, hogy a posta előtti buszmegálló észak felé toldott és buszöböl került kialakításra. A gyalogosok közlekedését segítik a rövidebb gyalogos-átkelőhelyek.

Az Ybl Miklós utcán a 6.sz. főúti csomópont és az Építők útja közötti szakaszon közel 30 parkolóhely került kialakításra, szolgálva a helyi lakosok igényeit.

További parkolóhelyek hoztunk létre a toronyház mögötti utcában, a Bánki Donát utca park felőli oldalán, valamint a Zipernovszky Károly utcában. További változás a Szilárd Leó park közlekedésében, hogy megszüntettük a Bánki Donát utcát és a Zipernovszky Károly utcát összekötő szakaszt, ezt a területet parkhoz csatoltuk.

A Mecsek Áruház előtti teret egy gyalogos átkelőhely létesítése segítségével kapcsoltuk össze a toronyház előtti térrel.

Az Uránbányász tér nyugati és keleti oldalát szintén gyalogos-átkelőhely segítségével kapcsoltuk össze a téren áthaladó vizes promenád vonalában.

Jellemzően tehát a gyalogos közlekedés segítségét, a közösségi funkciók biztosítását jelöltek meg célul, ennek megfelelően alakítottuk ki a park, a tér és az Ybl Miklós utca forgalomtechnikai arculatát.

A kerékpáros közlekedés egyre fontosabb közlekedési eszköz manapság, egy korábbi tanulmányban szerepel a város teljes körű kerékpárút hálózata is. E tanulmány érinti a városrészt is, hiszen az Építők útján, valamint a Körösi Csoma Sándor utcán vezeti a kerékpárút nyomvonalát. E változatot nem javasoljuk, mert jelentős zöldterületet, illetve parkolóhelyet érint ezen a nyomvonalon.

5. Környezetrendezés

5. 1. Térszerkezet és kapcsolódások

A téralakítás fő irányultsága a Nendtvich Andor utca felől indul az Ybl Miklós utca vonalában a Szilárd Leó park felé. A tér folyamatosan nyílik, az intim térrészletektől indulva haladunk a letisztult sétányon keresztül a megújult Uránbányász térre, ahol a zárt térfalak megnyitásával rálátást biztosítottunk az épületekre, ezáltal kialakult egy jól tagolható központi teresedés.

Az Ybl Miklós utca tengelyét az Építők útjának torkolata után 3 méterrel eltoltuk keleti irányba, annak érdekében, hogy a Mecsek áruház oldalán a posta előtti szakaszon az utcát sétánnyá szélesítsük. Ezáltal a repülés hőseinek emléket állító Obeliszk tengelybe került, hangsúlyosabb szerepet kapott.

A tervezési területet négy funkcionális egységre osztottuk, melyek tematikusan egymásból következnek, egymástól elkülönülnek, de egymással harmonizálnak.

Ezek a következők:

- Pihenőterek
- Sétány
- Uránbányász tér
- Szilárd Leó park

5.2. Pihenőterek

Az Ybl Miklós utca ezen szakaszán társasházak találhatóak. Az épületek előtti, járdákkal tagolt zöldfelületeket 30 cm vastag, monolit betonból kialakított, 40 cm-re kiemelt növénykazettákba rendeztük. Létrehoztunk kisebb teresedéseket, melyek a pihenő funkció mellett helyet biztosítanak ideiglenes kiállítóhelyeknek. A lakóházak közötti földszintes szolgáltató épületeknél funkcióváltást és kiülőtérasszok kialakítását javasoljuk.

A városrészre jellemző hulladékkezelési tematika lényege, hogy a házakban nincs hely a konténerek számára, ezért ezek az utcára kerülnek, rontva az utcaképet. A konténereket a rendezett, esztétikus megjelenés érdekében, az út mentén, burkolt felületen elhelyezett zárható tárolószekrényekbe helyeztük el.

5.3. Sétány

Az Ybl Miklós utca Építők útja és Uránbányász tér közötti szakaszán, a tengelyáthelyezés miatt lehetőség nyílt mindkét oldalon fasorral szegélyezett sétány kialakítására. A faveremrácsba telepített, oszlopos fák között egyedi tervezésű kétoldali támlás padokat helyeztünk el.

A posta bejáratát rendeztük, az épület előtt a homlokzat osztásához igazodva fasor telepítését javasoljuk. A buszmegálló öbölben került elhelyezésre. Az épület melletti bódét kiváltottuk, három egységes megjelenésű szolgáltató helység betervezésével.

Az Építők útja mentén, a járdában lévő növényeket kazettába rendeztük, az utcaszakasz a sétányhoz hasonló térkőburkolatot kapott.

A torklatban lévő szigeten található emlékmű környezetét az előbbiekkal egységes stílusban rendeztük.

5.4. Uránbányász tér

A fő térszervező elvünk a két térrész architektónikus összekapcsolása volt. Az így kialakuló megnövelt területen különböző funkciókat helyeztünk el.

Mecsek áruház korábbi lépcsőjét elbontottuk, helyette egy olaszlépcső jellegű lábazatot alakítottunk ki. A növénykazettákkal és lépcsőkkel áthidalt magasságkülönbséget, egyenletes, max 2%-os lejtéssé konvertáltuk, így a teret magassági értelemben is egységesen lehet kezelni. A nyilvános illemhelyet megszüntettük, illetve áthelyeztük a parkba.

A térrész struktúráját az átközlekedő forgalom határozza meg. Az Esztergár Lajos utca és a posta épülete által kialakuló térátló a legforgalmasabb nyomvonal, ezért ebbe kiemelt kazettákat nem helyeztünk. A tér struktúráját a burkolatarchitektúra változása adja. A tér külső oldalán húzódó kiemelt kazetták között ezen a térészen is kialakítottunk vörös kőzuzalékkal borított, ideiglenes kiállítóhelyeket, ahol kiemelt fadekkek képezik az ülőfelületeket.

Az épület előtt induló a vizes promenád, a másik oldalon álló toronyház mellett halad el, vertikálisan is összekapcsolva a két egységet. A sétányon alacsony vízköpő magasságú fúvókákat helyeztünk el, melyek burkolatba süllyesztett, corten lemezből készült felületet kaptak. A promenád megvilágítását oszlopos lámpatestekkel oldottuk meg. A két térész közötti gyalogos kapcsolatot a promenád vonalában elhelyezkedő gyalogátkelő biztosítja.

A toronyház előtti a tér lezárásaképpen keresztirányban, egy tér-és vízplasztikát helyeztünk el, melynek külső burkolat corten lemezből, míg ferde felülete hosszirányban rovátkolt, sötét színű gránitlapokból kerül kialakításra. A 70 cm magasságból alábukó vízfelület ritmikusan megtöri a hosszirányú csíkokon, majd elnyelődik a körben lesüllyesztett vízmedencében.

A promenád mellett 40 cm- re kiemelt növénykazettákban kiállítóteret alakítottunk ki, amely lehetőséget nyújt ideiglenes képző-és iparművészeti, történeti ill. bármilyen kulturális vagy önszerveződő művészeti kiállítás lebonyolítására. A murva és faburkolatokon fa ülőfelületű monolit betonpadokat helyeztünk el.

A kiállítótér folytatásaképpen, valamint a toronyház előterében kiülőtéraszok kialakítását javasoljuk.

A kazettákba virágágyat és alacsony cserjefoltokat terveztünk, ezek képezik a tér vizuális lezárását.

5. 5. Szilárd Leó park

A park kialakítása követi az egységes térszervező elvet, azonban a nagyobb kiterjedésű zöldfelületek oldják a határozott vonalakat és lágyítják az épített elemeket.

A Park és a Főtér közötti kapcsolatot az Ybl Miklós utca sétányainak vonalás átvezetése adja meg. Ezek a fő feltáró utak, melyek felfűzik a parkban elhelyezésre került funkciókat. A megtartott szobrot ebbe a tengelybe fordítottuk, illetve félkörívben kiemelt terepplasztikával hangsúlyoztuk. Ez a motívum egyszerre izolálja a parkot a környező forgalmas területektől és képez gyepből kialakított posztamenst az Uránvárost szimbolizáló karakteres szobornak. Az íves rézsűbe egyenesen bemetsző utak Corten lemezzel borított függőleges falai kapuként jelennek meg a térben. A park belső oldalán az íves betonfalat 2,2 m magasan emeltük ki. Itt kapott helyet a felszín alá 1,7 méterrel besüllyesztett nyilvános illemhely, amelyet hidraulikus emelő segítségével a mozgáskorlátozottak is kényelmesen megközelíthetnek.

A park optikai középpontjában elhelyezett szoborkert egy interaktív, pihenő, találkozó, kiállítási és játszóhely. Szabályos raszterbe elhelyezett ülőfalak, szoborhelyek és nyírott fák alkotják. Ez a minta a környező virágfelületek kiültetésében is megmutatkozik.

A park nyugati részén lévő terepjáték kettős funkciót tölt be: egyrészt izolálja a „hangos” játszóteret az intim parkrésztől, másrészt a sportpályához kapcsolódóan lelátóként is működik. A sportpályához vezető utat Corten lemezekkel burkolt támfal szegélyezi. A lelátó monolit betonból és erre rögzített fa ülőfelületekből készül.

A labdafogó hálóval körülvett öntött gumi burkolatú sportpálya két oldalán különböző korcsoportú játszótereket alakítottunk ki. Mindkét esetben folyami homokot alkalmaztunk ütéscsillapító burkolatként. A játszóterek fa burkolatú közlekedőfelületei stégszerűen emelkednek a homokfelületek fölé, egyben keretezik és lehatárolják azt.

A sportpálya felöli oldalon kiemelt kazettákba fákat telepítettünk. A kazetták között fa burkolatú ülőlépcsők találhatók.

Az Ybl Miklós út által kijelölt tervezési tengelyt egy speciális kialakítású dísztóval zártuk le. A parkon átvezető sétányok fahíd formájában emelkednek a víztükör fölé, majd olvadnak bele a feltáróút vonalába. A park szélén húzódó feltáró út felöli partszakasz architektónikus kialakítású, az épített partfalat, ritmikusan elhelyezkedő fa ülőfelületekkel tagoltunk. A park belseje felé a partszakasz oldott vonalvezetésű, természetes vízpartot imitál. A dísztóba két sorban lehelyezett fúvókákkal íves vízjátékot telepítettünk.

6. Burkolatarchitektúra

A tervezési területen megjelenő járdákat 40x40 cm-es hálóba rakott térkőből alakítottuk ki.. A főtéren húzódó vizes promenád kiemelt minőségű burkolata, 40x100 cm-es terméskő lapokból áll egynegyedes eltolásban. A főtér központi részének összefüggő burkolatát vegyes, nagyméretű, hosszirányban osztott terméskő lapokból terveztük kialakítani.

A Mecsek Áruház előtti téren burkolat szintjében 10 cm-es terméskő csíkkal szegélyezett vörös színű kőzúzalék felületek találhatók. Ezt a zúzottkővet alkalmaztuk a kiállítótéren, a szoborkertben is.

A park nem pormentes járófelületeit stabilizált murva burkolatra terveztük.

7. Alkalmazott anyagok

A betervezett anyagok és utcabútorok kiválasztásánál elsődleges szempont az egységes megjelenés, az egyszerűség és a nagyvonalúság.

Uránvárost a bányászat hívta életre, továbbá a szocreál stílus határozza meg a környezet megjelenését, ezeket a gyökereket igyekeztünk a beépített anyagoknál is megjeleníteni. A bányászatra való utalásképpen az anyagokat nyers, szinte megmunkálás nélküli formában alkalmaztuk, ilyen például a nyers betonfelületek, a fa járófelületek, a rozsdás megjelenésű Corten lemezek felhasználása. A kiválasztott utcabútorok jelentős része is Corten lemezből készül (faveremrács, hulladékgyűjtő, hirdetőtábla, ill. az egyedi tervezésű posztamensek és kiállítófelületek)

A főtéren, nemesebb anyagokat és terméskő burkolatokat használtunk. A vizes promenád oszlopos lámpatestei és a kétféle magasságú kandeláber a Hess cég gyártmánya.

A betervezett játszószerkek többsége Eibe, a kötélpiramis, a szintén német SMB cég terméke.

8. Növényalkalmazás

A helyszíni bejárások során megvizsgáltuk a meglevő növények állapotát, azt gondozatlannak, de értékesnek minősítettük. A faállomány helyenként túl sűrű, szinte erdőszerű, az összefüggő lombkoronák kitakarják a házak homlokzatát, lecsökkentve a hasznos tereket.

A kivágásra javasolt fák között azok találhatóak, melyek egészségi állapota, alacsony dendrológiai értéke, térállása azt indokoltá teszi. Ennek mértéke nem haladja meg a 15 %-ot. A tereket, utakat kísérő fasorok és a parkolók fásítása kompenzálja a kivágott mennyiséget.

2007. november 14.